

Neva

Nykysuomen sanakirjan mukaan *neva* on 'puuton rahkasammalta kasvava suo'. Tätä merkitseväenä *neva* on vakiintunut myös suontutkimuksen oppisanastoon: *neva* '(skoglöst) fattigkärr, (skoglös) mosse, mosshöljevegetation, Weissmoor (baumlos und gewöhnlich Sphagnum-reich)' (Liisa Mali, Suosanasto, Helsinki 1956). Näiden merkityksenselitysten pohjana on epäilemättä ollut Lönnrotin samansuuntainen merkityksen luonnehdinta: 'flackt, trädlöst kärr; moras, mosse, myra'. Vanhempien sanakirjojemme *neva*-artikkelit ovat jokseenkin yksioikoisia: *nevalle* esitetään yleensä samat merkitykset kuin *suolle*. Renvall tosin mainitsee latinankielisessä merkityksenselityksessään *nevan* olevan 'palus major', ja Ganander liittää suota merkitsevien selitystensä loppuun lisäksi merkityksen 'mossäng' (*pystyä newaa* 'höwäxande mosa') ja esittelee yhdyssanat *newaheinä* 'mässhö, starehö' ja *newakanerwa*, ks. *pursu*, *suokanerva*, *suopursu*. Ganander on myös ainoa, joka on kiinnittänyt huomiota suon nimitysten moninaisuuteen ja siihen, että eri ilmaisimilla on jokseenkin kiinteä levikki-alueensa: »Newa i Kemi jänkä, i Uhleå suo, i Ilmola keitas newa, Rämet i Sijka-joki», ja sivukäsialalla on luetteloon vielä lisätty: »N. Botn. Rimpi newa».

Murteissa *nevalle* on runsaasti erilaisia merkityksiä, enimmäkseen kuitenkin suohon liittyviä ja sellaisia, jotka sisältyvät johonkin siteeratuista sanakirjatiedoista, mutta myös sellaisia, jotka ovat sanakirjantekijöiltä jääneet huomaamatta. Useissa tapauksissa eri merkitysvivahdukset nivoutuvat toisiinsa niin tiukasti, että niitä on vaikea — tiedonantojen useinkin niukkojen selitysten perusteella — ryhmitellä. Jonkinlaiseen ryhmittelyyn lienee syytä pyrkiä, vaikka se saattaakin tuntua hiusten halkomiselta.

1. 'suo'

Tähän ryhmään kuuluvia tietoja on kertynyt runsaasti Satakunnan pohjoisosista, Etelä-Pohjanmaalta ja suurimmasta osasta Keski-Pohjanmaata. Varsinkin Pohjois-Satakunnassa, Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaan eteläosissa, Perhon- ja Lestijoen varsilla, tuntuu ksm:laiseksi katsottava *suo* (karj. *šuo*, aun. *suo*, lyyd. *suo*, vepsP *so*, *sod*, vatj. *sō*, vir. *soo*, liiv. *suo*)¹ appellatiivina täysin syrjäytyneen; muutamat tältä alueelta kertyneet *suo*-tiedonannot selittyvät lähinnä yleiskielen myöhäisestä vaikutuksesta. Suota tarkoittavasta *nevasta* on tietoja laajemmaltakin, enimmäkseen kuitenkin Keski-Suomen länsiosista. SaaJ: Neva on yleisempi kuin suo, mutta molemmat käytössä. »se [niittyvilla] työntää nuppusa eillään kun neva sullaa» (Toivo

¹ Lp. *suodnjo*, -nj- 'flat, wery wet bog (without tussocks), with sedge growing on it but no streams or open water', joka merkitykseltään on identtinen sm. *suon* kanssa, ei äännteellisesti hyvin sovi *suon* vastineeksi (ks. Erkki Itkonen, FUF XXX s. 53).

Kaukoranta 1911) | Nimitys neva on Saarijärvellä yleisin suon nimitys. Sanotaan että kaikki suot on nevoja — suolla tarkoitetaan kuivempaa puisevaa aluetta kuin neva (Liisa Salo 1946) | Juv: nevvoin takkaa 'soiden takaa' (Arvo Inkilä 1936) | OulJ: neva = suo (Mauno Pesonen 1924) | Uta: Suon (ei aivan pehmeän) nykyaikaisempi, luultavasti toispaikkakuntalaisten tuoma nimi, jota vanhempi väki ei käytä (J. Kemilä 1924)) | Sot: neva = suo. (Hilda Mustonen — O. A. F. Lönnbohm 1917).

2. 'aukea suo'

Tämän ryhmän merkitykseen liittyy usein vetisyys, vetelyys, mistä tietysti perimältään johtuu suon aukeus, puuttomuus. Veteläksi suoksi luonnehdittu neva (ryhmä 3) on useimmissa tapauksissa arvattavasti myös aukea. Esim. Ika: neva 'aukea, puiton, heinääki kasvava [suo]' (Vilh. Carlsson, Entinen Ikalinen, 1871, s. 15) || Juv: vetelä puiton neva ja sielä ne [joutsenet] muñnii (Arvo Inkilä 1936) | Nil: Siellä on ihan aakee nevasuo, eijjoo ku johhii petäjän käckärä siellä sun teällä. Ei se nyt näin kuivalla kesäyömmellä paljookaa upota (Iida Heikkinen 1965) | Nil: se on semmosta aa(k)keeta nevvoo, liejuja semmosia (Simo Hämäläinen 1937) | Kart: neva = aukea suo (P. Huttunen 1938) || RauL: Murteessamme puiton suo on neva (Lauri Hirvonen 1964) | PyhOl: Puiton märkä hyllyvä suo, jolla on usein runsas sarakasvillisuus, on neva (Liisa Palomäki 1951) || Jäms: Neva on puiton alue suossa (Irmeli Linterä 1952) || PohP: neva = aukea puiton suo (A. V. Koskimies) || RisJ: neva = aukea suo (Tahvo Luosto 1932) || Rov: auvakkojänkiä net nevat (Olli Artimo 1938).

3. 'vetinen, vetelä, hyllyvä suo'

Juv: kyllä nyt [poutakesänä] ajelkaa minkälaesija suonevoja ei ne upota (Arvo Inkilä 1937) | KanN: neva = vetelä suo (Oskari Kuitunen 1918) || Nil: neva = hyvin kostea suo, rimpisuo (Simo Hämäläinen 1936) || Kong: neva = hyvin vetelä suo (Helmi Helminen 1928) | Lau: Neva on sammalmaenev veev vaevoama helluva suo (Kyllikki Hankala 1958) || Sär: Neva se on semmonenki suo, joka ei otap pääl-lenkää miestä (Iikka Kaakinen 1935).

Enimmät 2. ja 3. ryhmään kuuluvat tiedot ovat Keski-Suomesta ja Pohjois-Savosta.

4. 'hete, letto, silmäke'

Raja edelliseen ryhmään päin on häilyvä. Kuru: Se [nim. lampi] on kun umpeen kasvanun nevensilmä (Simo Penttilä 1960) | neva = pohjaton hetteikkö (Pekka Suvanto 1949) || TaipS: neva = pohjaton lampi keskellä suota. »Mie meinasi hukkuu tuoho nevvaa» (Risto Valpas 1957) | HeiV: Elä aja hevostas nevalle, on ihan ijäti viepee nevvoo, siin vua levä piällä (Iida Viiliäinen 1946) || Jyv Puuppola: Suon alapeässä on ihan nevvoo, vetistä suota hettoa (Vilho Kolu 1965) | SaaJ: nevaleä 'suurehko, yksinään oleva hetteikkö' (K. V. Rauhalä 1901).

5. 'vaikeakulkuinen, ylipääsemätön paikka'

Tätä tarkoittavasta *nevasta* on vain kaksi kirjausta lähekkäisistä pitäjistä. Ajallista etäisyyttä kirjaanpanoilla on 14 vuotta. Esim. Risna: Siin-o semmoinen neva, ettei

yl' tahop piästä [sillan molemmin puolin on joki (järvi) tulvinut yli uomansa kulmien tien yli] (Tauno Jalanti 1924) | Juv: [Vaikkeakulkuisesta ja kosteasta paikasta saatetaan sanoa:] se on kum mikä sen neva ettei piäsel lävitekkään. ne on kum mitä sen nevoja (Arvo Inkilä 1939). Merkitys on läheistä sukua edelliselle ryhmälle. Ristiinan esimerkissä on kuitenkin kyse vakiintuneelle kulkuväylälle tilapäisesti nousseesta vedestä, tulvasta.

6. 'puuta kasvava, kantava suo'

Ruov: Soinen metsäalue on neva, siitä kuivempi havumetsää kasvava tyyppi on korpi (Maija Tuomikoski 1965) || Äht Leppäkangas ja Soi Vehu: suo = aukea puuton suo, neva = puita kasvavaa vesiperäistä »konteikkova» (omat muistiinpanot) | Soi Kivijärvi: neva = hieman puustoa kasvava, kuivahko suo (Laura Löytömäki 1965) || Lim: Neva on laaja vesiperäinen maa-alue, jossa kasvaa vain pieniä puita ja marjoja (Anna Isoniemi 1924) | Hai: Neva on suo joka ei ole upottavinta lajia. Neva on semmosta rahikkuva ei pohojatonta (Anna Isoniemi 1930); Raiskamaa joka on nevakkuva, lokasta maata (Yrjö Paasivirta 1916).

7. 'pieni t. suuri suo'

Merkitys liittyy läheisesti 1. ryhmän merkitykseen 'suo yleensä'. Pienuus resp. suuruus on sidoksissa *suo*-sanana merkitykseen: milloin *neva* on pieni suo, *suo* on vastaavasti suuri ja päinvastoin. Esim. KanN: Ku siellä [Leivonmäellä] on niitä suuria nevoja. Harv. (Oskari Kuitunen 1918) || Pihl: Tuntuu kuin Pihlajavedellä iso, monta kilometriä pitkä ala (puuton) olisi suo (Löytösuo) ja pienemmät vähän puuta kasvavat nevoja (Lehtoneva, Karhuneva ym.) (Hilja Tuomi 1965) | Leh Suni ja Soi Kukko: *suo* iso ja *neva* pieni suo (omat muistiinpanot) | Soi Raitaperä ja Sauruperä: *suo* pieni ja *neva* suuri suo (omat muistiinpanot) || Kars: Jos on neva iso ja aukea ja puuton, sitä on sanottu neva sanan asemasta suo [*neva* siis pienempi ja puita kasvava] (Albert Rautiainen 1964) | Ään: Suo on laajempi kosteaperäinen ja pientä puuta kasvava [*neva* pienempi ja puuton] (Arvi Hirvinen 1965) Kivi: Nevoja ovat metsäiset suuret rämeet niinkuin Ukonneva ja Akanneva, Kirkkoneva ym. (O. Takala 1937) || KalJ: Täällä on isot suot kaikki nevoja (Iivari Sauvula 1965). Tähän merkitysryhmään kuulunevat myös yhdyseräiset pienen suon nimitykset, vaikka pienuuden ilmaisimena ilmeisesti onkin perusosa, *potti*, *putero* t. *putama*. Silmiini osuneet tiedonannot ovat kaikki Keski-Suomen länsiosista: Pyl: *nevam putero* = 'pieni suo' (Pirkko Seppälä 1958) | Kin: Pieni suoalue on nevapotti (Veikko Kinnunen 1961) || Soi Raitaperä: *neva(m)putama* 'pieni suoputama' (omat mp:t).

8. 'heinävä suo, heinäsuu, nevaniitty'

Merkitys liittyy läheisesti 2. ja 3. ryhmässä esitettyihin käyttöihin; vetelää, upottavaa suota ja aukeaa suota luonnehditaan usein heinäiseksi. Ei liioin ole mahdollista ratkaista, milloin *neva* tai *nevaniitty* tarkoittaa heinäistä suota, milloin suosta niityksi raivattua alaa. Alkuaan ei näillä tietenkään ole ollutkaan eroa. Esim. PyhM: Neva eli suoniittu on vetelä, kurainen, joka ei kannata ihmisen kävellä, »kasva taarna» (K. Valo 1931) || Lep: Käytetään suosuksija vennoilla nevoilla heinän korjuussa (E. Puustinen 1932) || Nil: nevaluhta = suolla oleva luhta, heinää kasvava vetelä ja

vetinen maa (Simo Hämäläinen 1939) || Kei: Tiällä vai ennen sanovat, että ovat nevaniityllä (Iida Kervinen 1964) | Kong: Leppineva kuulu ollee' 'iha' 'aokcata, sieltä ne käv heinie tekemässä (Helmi Helminen 1932) | Viit: neva = vesiperäinen niitty (Martti Saraste 1935) | Kivi: neva = vesiperäinen niitty (Martti Saraste 1937) | Kivi: Kivijärvellä on tunnetut Rimpisuo ja Töyrysuo, jotka ovat entisiä niitto-nevoja pirttineen (O. Takkala 1937) | vrt. myös *nevaheinä* (SaaJ Toivo Kaukoranta 1911 ja Jäms Selma Patajoki 1918) || Kaus: järvineva = järviiniitty, nevaniitty (Katri Ojala 1960) || OulJ: neva = hyvin vetelä luonnonniitty (Maunu Pesonen 1924) | Sär: neva = kosteperäistä heinää kasvavaa järvien, lampien ja soiden rantamaata (Iikka Kaakinen 1935) | neva = suoniitty (Iikka Kaakinen 1936) | neva = heinäinen suo (Anni Leinonen 1920) | Palt: Neva = saraheinäinen suo (O. A. F. Lönnbohm 1917) | Kaj Palt: Tasainen, laaja puuton suoniitty. »Monijaeta nevoja ov vielä niittämätä» (Eeva Karjelin 1934) || ATor: neva = märkä luonnonniitty (Juhani Aarni 1953).

9. 'viljelty suo ~ viljelemätön suo'

Eteläpohjalaismurteiden alueella, Järvisseudulla ja Keski-Pohjanmaan eteläosissa *neva* tavataan yleisesti suosta raivattua peltoa, »tehtyä maata» tarkoittavana. Tämän alueen laiteilta on sieltä täältä tietoja, että nevesta tulee suo, kun se raivataan, ja että *neva* tarkoittaa *suon* vastakohtana raivaamatonta, kenties raivaamiskelvotontakin suota: Äht: Neva on raivaamaton suoalue (Väinö A. Myllymäki, Sananuotta 1960) | KalJ: Suo-sanalla täällä ymmärretään pelloksi tehtyvä nevaa (Iivari Sauvula 1965) | Viha: Neva-nimitys muuttuu suoksi sitten kun suolle tehdään peltoa (Matti Mustakangas 1964).

10. 'joki'

Merkityksestä on suomesta vain muutama tieto Laatokan pohjoispuolisista murteista. Kesä: neva = pieni vedenjuoksu (Matti Pennanen 1938) | Lip: neva = pieni joki; »Jonkimmäisessä nevassa ne [lehmät] ryppööt (Pertti Hallikainen 1959) | Tuup: Nevakshan ne sañnoot jokkee missä väljemp ves liikkuu; on se koko neva tuo niva [leikillisessä mielessä sanottu, koska paikkakunnalla oleva Nivajoki on vain pieni puro] (Annikki Suhonen 1939) | Ilo: neva = leveä joki; myös suo (J. Meriläinen 1903). Muita tietoja ei suomesta ole; aunuksessa tämänsuuntaiset merkitykset sen sijaan ovat tavallisia: SuoJ *neva* 'vesi (järvi, joki, meri)'; »koiran lükkäin névah, anna ui. koira névas poikki peäzi. lähemmö névoa müö soudelemmo! névoa müö parahoda proiji Solohkoih» (E. V. Ahtia 1909—1922) | Säämäj: *neva* 'joki'. »névah kirboi mužikku da sinne kuoli» (E. V. Ahtia 1928—1929) | Nekkula — Riipuskala: *neva* 'vesi, johon upotaan'. »névah puutui. Se on névas, siä ei tule nügei järe» (E. V. Ahtia 1922—1925).

11. 'Neva(joki)', 'Neva(järvi)'

Laatokasta Suomenlahteen virtaavan Nevajoen (ven. *Heva*) nimityksenä *Neva* on tunnettu laajalti Suomessa. Sanakirjasäätiön arkistoon tätä koskevia tietoja on kertynyt vain sellaisista tapauksista, joissa sanaston kerääjä tai muu tiedonantaja on halunnut tähdentää *neva*-sanana muun käytön tuntemattomuutta. Esim. Kesä: Nevaa

ei tunnettu muuta kuin Pietarin Neva (Matti Pennanen 1932) || Tuut: neva = Nevajoki (R. E. Nirvi 1944). Varsinkin Inkerin kansanrunoissa *neva* esiintyy tuon tuostakin. Näiden esiintymien on yleisesti katsottu liittyvän juuri *Nevaan* (Julius Krohn, Kantelettaren tutkimuksia s. 329—, Mikkola, SUSA XXIII, 23 s. 6). Lähes kaikissa runoissa, joissa *neva* esiintyy, on aivan selviä osoituksia sanan proprisestä käytöstä: runo puhuu Petterin t. Pietarin t. linnan nevasta (mm. SKVR III₁ 322, Soikkola; III₂ 705:75, SVKR IV₁ 422, Venjoki), tai runossa esiintyy muita paikannimiä: »Joki juoksi jorkovasta | Neva niemen takkaant» (SKVR IV₂ 2315:20, Hevaa). Useissa tapauksissa kerääjä on — ilmeisesti kentällä — todennut *nevan* propriuden ja kirjoittaa sen myös säkeen sisällä isolla kirjaimella, esim. »ympäri Nevan jokia | Nevan nientä kiertelööpi» (SKVR VII₁, 663:9, Kesälahti; ks. myös SKVR XIII 998, 1123, 1322).

Vanhoissa venäläisissä kronikoissa Laatokasta ja Nevajoesta käytetään molemmista nimitystä Neva (ven. *Heva* ~ *Hevo*, josta suhteesta ks. Mikkola, mts. 6). *Nevajärvi*-asussa Laatokan nimi esiintyy myös 16. vuosisadan ruotsalaisissa lähteissä (Mikkola, mts. 5—6). Lönnrotkin mainitsee sanakirjassaan Laatokan nimeksi *Nevaja*. Mihin Lönnrotin tieto perustuu ja miten *ja*-aines on selitettävä, on epäselvää. Kansankielestä ei näitä Laatokan nimityksiä ole tavattu, ellei sen voi katsoa hämärtyneenä sisältyvän eräisiin kansanrunojen kliseihin (esim. »Nevan puolen halla hauto | Nevan pakkanen palens. SKVR XIII₁ 2497, Metsäpirtti). Erityisesti sellaiset tapaukset, joissa »maa, maan puoli» ja »neva, nevan puoli» esiintyvät toistensa vastakohtina, voisi tulkita alkuaan mannerta ja (Laatokan) rannikkoa tarkoittaneiksi:

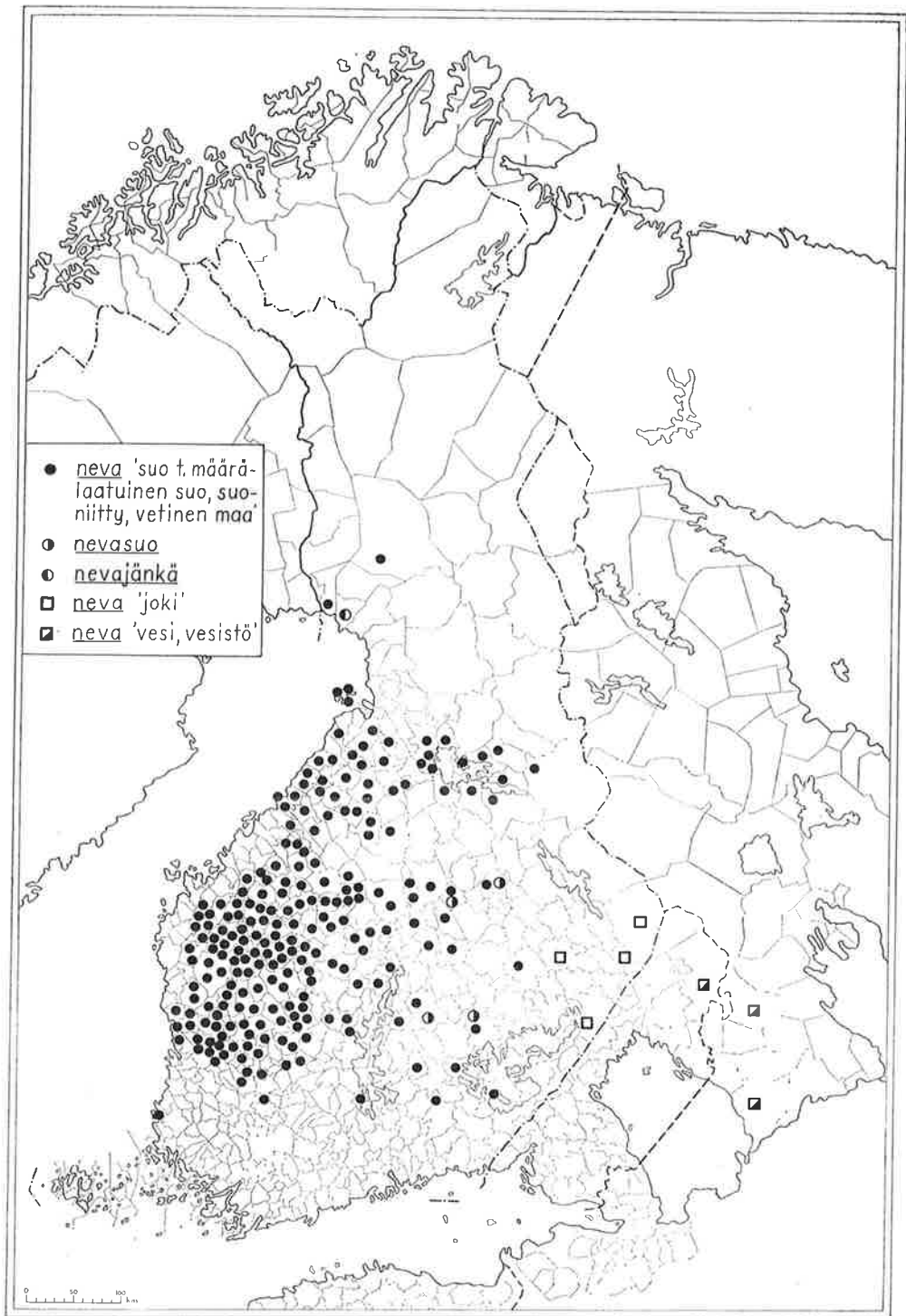
Maa neiot, matalat neitot,
Tohkiat tohuna mennä,
Ruohit riiheen ruveta,

— — —
Nevan puolen neiot pitkät
Tohkii ei tohuna männä,
Ruohii ei riihiin ruveta.

SKVR V₂ 795, Vuole.

11. 'aava meri'

Tällaisesta *neva*-sanana käytöstä on vain yksi ainoa merkintä, Yrjö Paasivirran 1915 Hailuodosta merkitsemä »Neva = aava isomeri. Kun on kerran nevalle joutunut täytyy antaa mennä. Toisim päivin tormas niin kova tuuli, ettei pystynyt olleen nevalle.» Paasivirta on maininnut tämäntapaisen käytön olevan vanhoilla murteenpuhujilla tavallista, mutta tietoa ei ole kukaan myöhemmistä kerääjistä vahvistanut; Paasivirran itsensä lisäksi pari muuta kerääjää on merkinnyt Hailuodosta »lokaista maata, raiskamaata» tarkoittavan *nevan*. Paasivirran mereen viittaavan tiedonannon, pohjoiskarjalaisen *neva* 'joki' -käytön, aunuksessa tavattavien *nevan* käyttöyhteyksien ja kansanrunojen *nevan* perusteella on Esko Palo suomen suon nimityksiä koskevassa laudaturtyössään pitänyt *nevan* lähtömerkityksenä 'merta tai järveä' (Suomen kielen suunnimitykset, SS, s. 17—20). Palon monilta kohdin hor-

juva selitys rakentuu huomattavalta osalta sille, että hän kiistää Inkerin kansanrunojen *nevan* liittymisen Nevaan (*Heva*) ja pitää sitä järveä t. jokea yleensä tarakoittavana.

Nevan merkitysten esittelyn yhteydessä on välillisesti käynyt ilmi, että appellatiivi *neva* on tuttu useimmissa murteissamme. Kartta (s. 225) esittää appellatiivisen *nevan* levikin suomen murteissa ja aunuksessa. Kutakin arkistotietoa kohden kartassa on yksi merkki. Kartta osoittaa selvästi, että sanan yleisyydessä on eri murteiden välillä selviä eroja. Satakunnan pohjoisosaa, Etelä-Pohjanmaa ja siihen hallinnollisesti mutta ei murteeltaan liittyvä Järviseuu, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaan eteläpuolisko Oulujoen linjaan ja Oulujärven ympäristöt ovat aluetta, jolla *neva* on aivan tavallinen, minkä näiltä alueilta kertyneiden arkistotietojen runsauskin osoittaa. Verrattain tavallinen sana on lisäksi Keski-Suomessa ja Pohjois-Savossa. Yksittäisiä tietoja on lisäksi kertynyt Etelä-Savosta ja Päijät-Hämeestä, Perämeren pohjukasta ja Kemijoen varsista.²

Täysin tuntematon *neva* on kaikkialla eteläisimmässä Suomessa, Satakunnan ja Hämeen eteläosissa (Urjalan merkki perustuu yhdyssanaan *nevakenkä* 'suokenkä, kurpponen'), Lounais-Suomessa (PyhM:n yksinäinen tieto on siteerattu edellä kohdassa 8), Uudellamaalla, Kaakkois-Hämeessä ja kaakkoismurteiden alueella.

Nevan ja *suon* tai vastaavasti muiden suon nimitysten nimistö esiintymien inventointi osoittaa *nevan* levikin nimistössä pitävän lähes yhtä appellatiivisen *nevan* levikin kanssa. Murrealueittain suhteet ovat seuraavat:³

1. Lounais-Suomi, Häme, Satakunta

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	Muut suon nimitykset
Lait	0	250	17 <i>rahka</i> -nimeä
Hum	0	61	
Aka	0	39	
Län	0	138	
Pori	0	27	
Ulv	1	126	2 <i>mosa</i> -nimeä
Kark	0	17	
Kuru	267	125	
KanP	315	15	94 <i>keidas</i> -nimeä

² Signe Kenan 1915 Sodankylästä merkitsemä *neva*-tieto on vailla merkityksenselitystä ja käyttöyhteyden selvittävää esimerkkilauseetta. Tieto perustuu jokseenkin varmasti Keräily-sanastoon, ja epäluotettavaksi on myös katsottava O. A. F. Lönnbohmin H. Sjernwallilta saatu ja muoniolaiseksi merkitty *neva* 'tasankomaa'. LänP:n sanastajan Inkeri Tuovisen kokoelmassa on vain yksi *neva*-lippu, Alatornion Arpelasta 1929, ja siinä maininta, että sana on appellatiivina tuntematon, mutta esiintyy paikannimien perusosana.

³ Laskelmat on tehty Nimiarkiston kokoelmien perusteella ja tarkasteltavaksi on valittu sellaisia pitäjii, joiden nimistö on kokonaan tai lähes kokonaan kerätty ja joiden voi katsoa edustavan laajempaakin murrealuetta.

2. Päijät-Häme

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	Muut suon nimitykset
Sys	0	275	4 <i>rimpi</i> -nimeä
KosP	3	334	

3. Etelä-Pohjanmaa, Järviseutu ja Keski-Pohjanmaa

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	<i>mosa</i>	<i>kärri</i>	<i>räme</i>
Ilm ⁴	159	2	0	0	1
Töy	62	1	0	0	0
Kuort	177	4 ⁵	0	0	0
Lapu	91	0	0	0	0
Kauhava	93	4 ⁵	0	0	0
KorJ	116	4	17	4	0
Evi	122	2	24	6	0
Lappa	121	5	2	0	0
Vim	48	0	4	0	0
AJär	283	3	16	0	0
Leh	104	19	0	0	0
Soi	37	28	0	0	0
Kaus	115	0	2	0	0
Vet	118	1	0	0	0
Him	105	28	0	0	87
Toho	199	4	0	0	77

4. Pohjois-Pohjanmaa, Peräpohjola ja Kainuu

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	<i>räme</i>	Muut suon nimitykset
MerJ	76	57	33	
Saloi	31	46	13	
Hai	0	11	3	
Muh	4	177	23	
ATor	0	8	0	118 <i>jänkä</i> (<i>jänkkä</i>)- ja 25 <i>vuoma</i> -nimeä
RisJ				
SuoS	1	1391	32	17 <i>rimpi</i> -nimeä

⁴ Laskelmiin ei ole tässä eikä muuallakaan otettu ahtaasti erikoismerkityksisiä vetisten, suoperäisten maiden nimityksiä. Etelä-Pohjanmaalla ja Järviseudullakin tavattava kallioiden t. mäkien välistä suoputamaa tarkoittava *rämäkkä*, *rämäkkö* samoin kuin kainuulainen *loma* ja eräät muut vastaavanlaiset on jätetty laskelmista pois. Esim. Ilmajoen kokoelmassa on 31 *rämäkkä*-nimeä.

⁵ Kaikki *suo*-nimet ovat pitäjän itäosasta.

5. Keski-Suomi

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	Muut suon nimitykset
Kars	89	131	
Kyy	28	26	
Kong	27	93	
Keit	2	155	2 <i>rimpi</i> -nimeä
RauL	0	124	
Ver	1	363	
VirS	1	65	

6. Inkeristä Itä-Kannaksen kautta ja pitkin sydänsavolaisten murteiden itälaitaita Kainuuseen kulkevalla linjalla suhteet ovat puolestaan seuraavat:

	<i>neva</i>	<i>suo</i>	Muut suon nimitykset
Ink	0	97	
Vuoksela	0	71	
Puum	0	179	
KanL	0	183	
Kaav	0	139	
RisJ	1	232	1 <i>räme</i> -, 4 <i>rimpi</i> - ja 3 <i>ryötti</i> -nimeä
SuoS	1	1391	32 <i>räme</i> - ja 17 <i>rimpi</i> -nimeä

Nimistössä *neva* on valta-asemassa samalla alueella, jolla se appellatiivinakin on tavallisin. Pohjoiseen ja itään päin raja on hyvin loiva (kohdat 4 ja 5) mutta etelään päin harvinaisen jyrkkä. Sekä nimistöesiintymien että appellatiivisen käytön etelärajana on Kokemäenjoen vesistö. Vesistön varsissa *neva*-nimiä on jo jonkin verran — joen suupuolella vähemmän kuin keskijuoksulla —, mutta pohjoisempana olevat Kankaanpää ja Kuru ovat selvästi *neva*-valtaisia. Vesistön eteläpuolella *neva* on nimistössä — kuten appellatiivinakin — ilmeisesti täysin tuntematon: tarkastelun kohteeksi valituista pitäjistä ei löytynyt ainoatakaan *neva*-nimeä eikä Nimiarkiston yleishakemistossakaan ollut yhtään tälle alueelle sijoittuvaa *neva*-esiintymää.⁶ Kaakkoislaidaltaan alue, jolla *neva*-esiintymiä on nimistössä massoittain, rajoittuu Näsijärven vesistön varsiin. Kyseessä on siis epäilemättä Kokemäenjoen pohjoispuolisissa vanhoissa asutuskeskuksissa äkillisen arvonnousun kokenut ja ekspansiokykyä saanut sana. *Neva*-nimien puuttuminen tai niiden harvuus varsinaisilla hämäläisalueilla pakottaa etsimään ekspansiokeskusta jostakin Kyrösjärven reitin suupuolesta, ts. Sastamalan — Hämeenkyrön tienoilta. Näistä asutuskeskuksista *neva* on kyennyt leviämään pääosaan nykyistä levikkialuettansa: Kyrösjärven reitin varsia Satakunnan pohjoisosiin, Etelä-Pohjanmaalle, jopa todennäköisesti Keski-Pohjanmaan eteläosiinkin ja toisaalta Kokemäenjoen varsia Näsijärven tienoille ja edelleen tämän reitin varsia Keski-Suomen länsiosiin (näiden alueiden asutushistoriasta ks. Armas Luukko,

⁶ Yleishakemisto käsittää nykyisellään noin puolet arkistossa olevista runsaasta miljoonasta nimestä.

Etelä-Pohjanmaan historia II s. 5—12, 20—34, 41—49 ja Mauno Jokipii, Vanhan Ruoveden pitäjän historia s. 88—123 ja 189).

Sen että *neva* on noussut nimenomaan *suon* kilpailijaksi, osoittaa havainnollisesti *neva-* ja *suo-*esiintymien käänteinen verrannollisuus nimistössä: *neva-*nimien määrän kasvaessa *suo-*nimien määrä vähenee. Aivan Kokemäen vesistön varsissa *suo-*nimillä on vielä selvä enemmistö, mutta jo Kankaanpään—Kurun linjalla ne ovat selvästi vähemmistönä, ja Etelä-Pohjanmaalla, Järvisseudulla ja ns. Vetelin saarekkeessa niiden suhteellinen osuus suonnimistössä on häviävän vähäinen. Yhtäpitävästi Etelä-Pohjanmaan *neva-*valtaisuteen viittaavat sellaisen kasvin kuin *Ledum palustren* nimityksissä murteittain vallitsevat suhteet. Satakunnan *neva-*alueella *Ledum palustre* on *suopursu* ja eteläpohjalaismurteiden alueella *nevakanerva*. Sieltä *nevakanervan* levikkialue jatkuu yli savolaiskiilan kärkipitäjien (KorJ Evi Lappa, ositt. Vim) Keski-Pohjanmaan eteläosiin (Kaus Vet Loht Him Toho Sie — jopa Oulu Viha).⁷ Näinkin selvästi vastakkaiset frekvenssisuhteet oikeuttavat päättelemään, että *neva* on Ylä-Satakunnassa saavuttanut valta-aseman jo Etelä-Pohjanmaan asuttamisen alkuvaiheisiin mennessä, viimeistään siis 1200-luvulla. Epävarmempaa sen sijaan on, milloin *suon* syrjäytymiseen johtanut prosessi on saanut alkunsa. Ainoa varmalta tuntuva kiinne kohta on se, että *nevan* ekspansio on alkanut vasta sen jälkeen, kun Längelmäen reitin varret ovat saaneet asutuksensa. Tämän perusteella prosessi olisi voinut alkaa jo 500-luvulla jKr. (vrt. Jutikkala, Suomen historian kartasto, 2. p., n:o 2). *Keidas*-tutkimuksessaan Terho Itkonen on olettanut, että sana, jonka *keidas* on satakuntalais-eteläpohjalaisella alueella syrjäyttänyt, olisi suota merkitsevä *neva* (mts. 43). Kankaanpään ja Kurun *suo-* ja *neva-*nimien frekvenssit (ks. ed. kohta 1) tuntuvat kuitenkin viittaavan siihen, että suota merkitsevän *keitaan* ekspansio on tapahtunut nimenomaan *suon* kustannuksella; sekä KanP:ssä että Kurussa *neva-*nimien määrä on jokseenkin yhdenlainen, mutta *suo-*nimien määrässä on selvästi merkitsevä ero KanP:n *keidas*-alueen tappioksi. Näin ollen *nevan* yleistyminen suota merkitseväksi saattaisi liittyä varhaisvaiheena siihen Satakunnan vanhoissa asutuskeskuksissa tapahtuneeseen suon ilmaisimien murrekseen, jota *keidaskin* ('suo') edustaa. Vanhana omaperäisenä ja merkitykseltäänkin ilmeisesti alkuaan vetiseen maahan liittyvänä *nevalla* on ollut vielä paremmat levintäedellytykset kuin *keitaalla*. Terho Itkosen pitäviltä tuntuvista *keitaan* ikäkriteereistä ks. mts. 35—36.

Edellä on viitattu siihen, että Keski-Suomen *neva-*esiintymät ovat pohjimmaltaan satakuntalais-hämäläistä perua. Päätelmä perustuu siihen selvään määrälliseen eroon, joka vallitsee läntisen Keski-Suomen, ts. Näsijärven reitin latvavesiin rajoittuvan alueen, ja itäisen Keski-Suomen *neva-*nimistössä (ks. s. 228). Todisteita ei

⁷ Tieto on saatu maist. Elvi Erämetsältä, joka on tutkinut *Ledum*-kasvien kansanomaisia nimityksiä ja kerännyt niistä erittäin tarkat levikkitiedot. — *Neva* liittyy siis niihin vanhastaan tunnettuihin äänteellisiin yhtäpitävyyksiin, joita Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan eteläosien (Kaus Vet Hals) välillä on todettu ja jotka ilmeisesti viittaavat Etelä-Pohjanmaan ja Perhonjoen laakson vanhoihin yhteyksiin. Nämä yhteydet ovat heikentyneet jo varhain ruotsalaisasutuksen saatua jalansijaa rannikolla ja katkenneet lopullisesti savolaisen asutusvirran tunkeutuessa 1500-luvulla Evijärvelle, osaksi ruotsalaisasutuksen lomaankin.

myöskään puutu siitä, että Keski-Suomen asuttajain toisen pääkomponentin kielenkäytössä *suo* on ollut suota tarkoittavan termistön valtaillmaisain. Tätä osoittaa yhä vieläkin *suo*-nimien runsaus Keski-Suomen länsiosia, jopa savolaiskiilan tyviosia myöten. Edellä puheena olleen Ledum palustren nimitys on koko Keski-Suomessa ja Vimpelin etelälaitteita myöten Järvisseudullakin *suokanarva*.⁸ Säänennustajalintuna Järvisseudulla tunnetun Numenius arquatan nimitykset ovat savolaiskiilassa *suo*-määritteisiä tai *suo*-kantaisia Evijärveä myöten (Soi: *suokurppa*, Leh osittain: *suokuikka*, AJär Vim Lappa: *suokurki*, Evi *nevasuokko*) samaan tapaan kuin Keski-Suomessa ja laajemmaltikin itämurteissa mutta myös hämäläismurteiden itäosissa. Painavin osoitus vanhan savolaisen suotermistön *suo*-valtaisuudesta ovat kuitenkin Vermlannin ja varsinaisten savolaispitäjien nimistössä vallitsevat suhteet: *suo* on Vermlannin, Rautalammin, Virtasalmen ja kaikissa Sydän-Savon itälaitteita kulkevan tarkkailulinjan pitäjien nimistössä lähes yksinomainen ja *neva* harvinaisuus. Savolaisekspansion ulotuttua Keski-Suomeen ovat satakuntalais-hämäläinen *neva* 'suo' ja savolais-hämäläinen (lähinnä Päijänteen rannoilta lähtöisin oleva) *suo* joutuneet lomittain, ja niiden käyttö on pyrkinyt eriytymään ja spesifistymään. Vakiintuneeseen ja harmoniseen järjestelmään kehitys ei kuitenkaan ole johtanut; juuri Keski-Suomessa *nevalla* on runsaasti erilaisia merkityksiä ja merkitysvivahduksia, jotka lisäksi läheisilläkin alueilla voivat olla täysin vastakkaisia, kuten edellä olevasta *nevan* merkitysten esittelystä ilmenee.⁹ *Nevan* alkuperäisen käyttöyhteyden selvittelyssä ei keskisuomalaisille *neva*-esiintymille voi näin ollen paljoakaan rakentaa: alkuperäisempiä merkityssuhteita varmaan kuvastavat maantieteellisesti riittävän etäällä *neva* 'suo'-alueesta tavattavat *neva*-esiintymät, lähinnä siis sydän- ja itäsavolaisten ja kaakkoismurteiden sekä lähisukukielten *nevat*.

Sydänsavolaisista murteista on appellatiivisesta *nevasta* tietoja Nilsiiää, Heinävetä, Leppävirtaa, Juvaa ja Ristiinaa myöten. Näitä ei hevin voi pitää satakuntalais-pohjalaisen *neva* 'suo'-käytön etäpesäkkeinä, varsinkin kun nimistöesiintymät, joista alempana tulee puhe, osoittavat, että sana voi täkäläisissä murteissa olla omaperäisenkin. Vaikka Pohjois-Pohjanmaan rannikon *nevat* ilmeisesti ovat geneettisesti yhtä satakuntalais-pohjalaisen *nevan* kanssa, ei Oulujoen vesistön varsien *neva* 'kosteaperäinen niitty, suoniitty' -käyttöä voi pitää yksinomaan rannikolta edenneenä novaaationa. Merkitys viittaa pikemminkin savolaiseen nevaan, jolle tuntuu olevan luonteenomaista vesi, vetisyys, vetelyys ja toisaalta heinävyys, vrt. edeltä merkitysten esittelyn kohtia 3, 4 ja 8. Sen että savolainen *neva* on merkinnyt alkuaan vain määrättyypistä vesiperäistä maata, osoittaa sekin, että *neva* on usein savolaisalueella liittynyt *suon* määräiteosaksi. Edellä on jo esitetty joitakin *nevasoita* ja nimistöaineksen yhteydessä muutamia lisäesimerkkejä.

⁸ Tavataanpa *suokanervaa* t. *suokanarvaa* savolaisvaikutteita saaneissa eteläpohjalaispitäjissä, mm. Kuortaneen ja Lapuan itäosissa. Mainittakoon, että *a*:llinen variantti on sekin itäinen piirre.

⁹ Erityisen luonteenomainen törmäysvyöhykkeen merkityksenkehitys on mm. tarkoitteen kokoon liittyvä ilmaisutehtävän jako, esim. *neva* 'pieni suo', *suo* 'iso suo' tai päinvastoin. Keski-Suomessa mm. tällaiset eronteot ovat tavallisia.

Vaikka sydänsavolaisia murteita edustavista nimikokoelmista ei paljastunutkaan kuin muutama *neva*-nimi (Ver: *kurennevensuot* [NA, ks. myös Mägiste, VFO s. 287] ja VirS: *isoneva* [Mauno Rissanen 1965]), eivät *neva*-nimet suinkaan ole harvinaisia sydän- ja itäsavolaisten murteiden enempää kuin kaakkoismurteidenkaan alueella. Nimiarkiston yleishakemisto ja pistokokeittainen nimikokoelmien seulominen paljastaa niin runsaasti *neva*-nimiä, ettei niiden yksityiskohtainen esittely ole tässä mahdollista eikä tarpeenkaan. Muutama esimerkki kaikkein tavallisimmista nimityypeistä ja tarkoitetyypeistä, joihin *neva* näkyy kerkeimmin liittyneen, riittänee¹⁰: 1. Kaav: *nevensuo* 'suurehko suo' (Irja-Leena Evijärvi 1961) | KanN Pylvänälä: *nevasuo* 'suo' ja KanN Tiihola: *nevasuo* 'heinäsuo' (Osk. Kuitunen 1929—34) | Piek Neuvola: *nevasuo*, »ei se oo iha áokeeta» ja Piek Vanaja: *nevasuo*, »se om melekeev vesistä kesäsyvämmelläe (Mauno Rissanen 1962); Piek Hirsijärvi: *nevasuo*, »se-o oekeev vetelä suo» (Sirkka Manninen 1953) | Maan *nevasuo* 'niitty'; nimi mainitaan tilusselityksessä jo vuonna 1810 (Martti Voutila 1935). Nimiesiintymissä kuvastuvat siis samat piirteet, jotka itämurteiden appellatiiviselle *nevalle*kin ovat luonteenomaisia: vetisyys, vetelyys ja heinävyys. — 2. Seuraavat nimet liittyvätkin kaikki heinäiseen nevaan: Rautu: *nevalaisniitty* (Juho Tuokko 1941) | Juva: *neva* 'alavaa, vesistä heinää kasvavaa suomaata' (Niilo Hannikainen 1930—31) | KanN: *nevallaetaniittu*, »myö oltii heinässä nevallaetaniitulla» (Osk. Kuitunen 1929—1934) | Siil: *nevaniitty* (Lauri Korhonen 1936) | Kei: *nevapelto* 'entinen niitty' (Ilona Raatikainen 1956). — 3. Vesistön, lammen, järven tai joen r a n t a a n liittyviä ovat seuraavat nimet: Sor: *nevalaks* 'matararantainen lahti, johon laskee Ahvenoja'; *nevakko* 'luhta'. On ilmeisesti ollut alkujaan lahti. Lahti on täyttynyt ja sen paikalla on nyt luhtainen ranta. Avovettä on vain vähän kapeana kielekkeenä keskellä. (Liina Moilanen 1930—31) | Juuk: *nevanalanan* 'lampi Tyrmälän talon alapuolella' (Heikki Kokkonen 1910) | Juv: *nevajärvi* 'matararantainen järvi' (Aimo Kuokkanen 1930—31) | Lep: *lantereenneva* 'suo Lantereenlammin rannalla'; *neva*''*aluslahti* 'lahti Lantereenlammissa Lantereennevan kohdalla' ja *neva* 'suo joka sijaitsee »korkeehen kankaehem piällä, lie ollut lamp aekasemmi» (Kreetta Hämäläinen 1946) | Kaav: *nevalampi*, josk. *nevallampi*. Kaksi lampea: Suuri Nevalampi ja Pieni Nevalampi. Tavallisesti niistä käytetään nimityksiä *suuri* t. *pieni neva*. Lampien välissä on Nevansuo (Irja-Leena Evijärvi 1961). Sellaisia tapauksia, joissa *neva* selvästi viittaisi itse vesistöön, ei ole kuin yksi, ja sekin liittyy Nevaan. Eeva Maria Närhi on kelttolaisilta merkinnyt (1960) nimen *piehneva*, joka tarkoittaa Nevassa olevan saaren ja mantereen välistä sivuväylää.¹¹

¹⁰ Kaikkein tavallisimmanryhmän, nimittäin viime vuosisadan tai tämän vuosisadan alussa perustetut *Nevala*-nimiset uudistilat, jätän kokonaan esittelemättä, samoin erityisesti Pohjois-Karjalassa ja Itä-Kannaksella yleisen sukunimen *Nevalainen*. Näistä viimeksi mainittu on epäilemättä vanha (ks. esim. Veijo Saloheimo, Nurmeksen historia s. 40), edellisen suosio sen sijaan perustunee yleiskielen vaikutukseen.

¹¹ Jokeen viittaavaksi voisi ajatella Sortavalan *Nevalaks*-nimeä; lahteen virtaa nimittäin Ahvenoja. Lahti on mainittu kuitenkin matararantaiseksi, siis jonkinlaiseksi suistomaaksi. Samoin jokeen liittyväksi voisi tulkita Impilahden *nevasalmi*-nimen (Manuel Saarinen 1941). Lippuun liittyvästä skavasta selityksestä voi päätellä nimen tarkoittavan salmea, joka yhdistää Syskyngojoen ja Matkalammen. Lipussa ei selvitetä, millainen Nevasalmi on, mutta kar-

Itämurteiden *neva*-nimille on yhteistä — samoin kuin appellatiivisellekin *nevalle* —, että ne liittyvät hetteiseen, heinäiseen, vetelään suohon tai hetteiseen, heinäiseen, upottavaan rantaan, esim. melkein umpeen kasvaneeseen matalaan lahteen jne. Lähes vastaavanlaisessa käytössä ovat *nevan* vepsäläinen vastine — äänteellisesti tosin epävarma — ja viron länsimurteiden *nõva*. *Nevan* vepsäläiseksi vastineeksi on epäröiden esitetty *nova*, pl. *novad* (SKES), joka merkitykseltään vastaa tarkasti itämurteiden *nevaa*¹²: vepsÄ (Peltola) *nova* 'märkä niitty joen rannalla; suomensikkö'. *d'augat kaik novaha vajutihe*; K *nova* 'märkä metsä, suomensä; alava metsämaa, jossa kasvaa vain pieniä puita ja josta voi perkaamalla saada niittyä; vesiperäinen korpi-maa, joka on liian pehmeä kävellä', (Tunkelo) *ala mäne novaha, t'ajutab*, (Posti) *novaha võib bajuda*. Äänteellisistä syistä yhdistystä on kuitenkin pidettävä epävarmana.¹³ Wiedemannin sanakirja esittää vir. *nõva*-sanalle vain merkityksen 'kanava', ja samaa merkitsevänä se on Kaskin—Saaresten Lisasõnastikissa. Murteittain *nõva* on muunlaisessakin käytössä: (Saareste, EKMS s.v. jögi p. 775) *nõva* (1) joesäng, praegune v. endine jõe voolukoht (virL, Viljandi), *nõva* on endine jõesäng, jõeorg, pikaldaselt madalamaks minev koht heinamaal, tuletab meelde endist oja v. jõe, on hrl. [harilik] kuiv (Vil Vm) | n. on pikk ja kitsas matalik, lohk, mille põhjas kevadel vett voolab (H Jn U) | nõve on sügavam ja aeglasema vooluga koht ojas ja selle ümbrus heinamaal (Pst) | n. on veesoon allika juures, selle ümbruski on pehme (Rid) | neeva on kevadel v. sügisel, peale vihma suureks paisunud kraav v. oja (Tõs, PJg) ja (p. 776) *nõva* (2): jõe n. 'voolu poolt jõe kaldasse kõnistanud käär' (Käi).

Viron *nõvan* keskeisiä merkityspiirteitä on vetinen, heinäinen painanne, esim. joen tai puron uoma, jossa vain aika ajoin on vettä, tai hitaammin virtaava kohta, suvanto. Jokin tällainen käyttö on todennäköisesti satakuntalais-pohjalaisen *neva* 'suo' -käytönkin takana. Satakunnan ja erityisesti Pohjanmaan laakeille, runsasjokisille ja -puroisille ja helposti tulvaantuville tasankomaille ovat epäilemättä aina olleet erityisen luonteenomaisia vuoroin tulvan vuoksi hyvin vetiset, vuoroin heinää kasvavat jokivarsisuot, *nevat*. Ilmeisesti ne ovat olleet niin luonteenomaisia, että ne, varsinkin kun alkuun eränkäynti ja sittemmin kiinteä asutuskin seuraili jokivarsia, pelkällä paljoudellaan tukahduttivat alkuperäisemmän varsinaista suota tarkoittavan *suon*. Tällainen lähtökohta on suonut *nevalle* poikkeuksellisen hyvät ekspansiomahdollisuudet myös Keski-Pohjanmaan alavissa jokivarsissa. Sen sijaan muualla länsimurteiden vaikutusalueilla, esim. Keski-Suomessa, runsaaseen käyttöön päässyt *neva* liittyi alkuperäistä merkitystään myötäileviin tarkoituksiin. Keski-Suomesta on yhä paljonlaisesti tietoja vetistä, heinäistä suota tarkoittavasta *nevasta*, vaikka savosta voi päätellä sen olevan n. 40 metriä pitkä ja 20 metriä leveä ja matalarantainen. Ilmeisesti rannat ovat veden vaivaamia, koska ympäristö on peltoa, paitsi salmen rannat 30—40 metrin leveydeltä.

¹² Vepsäläisen aineksen on vepsän sanakirjan kokoelmista ystävällisesti poiminut maist. Reino Peltola.

¹³ Ensimmäisen tavun vokaalilla on sanassa ollut labiaaliumedellytykset, mutta murteittain johdonmukaisesti tavattava *o*:llisuus tuntuu oudolta (vrt. Tunkelo, VKÄH s. 557—) samoin kuin *n*:n liudentumattomuus. Peltola on merkinnyt eräältä Pietarissa aikanaan työssään olleelta vepsäläismieheltä myös *neva*-asun, jota tämä käytti samoin kuin muut kielipuhujat *novaa*. Peltola ei kuitenkaan pidä häntä luotettavana kielimestarina.

laisekspansion vaikutus olisi sekundaaristikin johtanut tällaisiin erontekoihin. — Viron, vepsän ja sm. itämurteiden merkityksillä ei ole ylittämätöntä eroa, ja ilmeisesti Laatokan ja matalasuistoisen Nevan nimiin liittyvä *neva* on merkinnyt vetistä, hetteistä maastoa, kuten jo Mikkola on esittänyt (SUSA XXIII, 23 s. 9). Oletukseensa hän on viitannut siihen, että koko Laatokan etelärannikko on alavaa soista maata. Onko aunuksen *neva* 'vesi, johon upotaan, joki, järvi, meri' vain Laatokan ja Nevan nimiin liittyneen *nevan* heijastusta? Ilmeisesti ainakin osaksi. Osaksi se saattaa johtua siitä, että Laatokan luoteisrannan vanhoissa asutuskeskuksissa *neva* tuntuu sekaantuneen lappalaisperäiseen *nivaan* 'pieni koski, virtapaikka joessa', vrt. SKES *niva*². Yksityiskohtaisemmin suomen *nivaa* on käsitelty myös nimistöainesta silmällä pitäen Eeva Maria Närhi Vir. 1962 s. 385—. Hänen aineksestaan ilmenee selvästi laatokankarjalaisen *nivan* merkityksen poikkeavuus lapin originaalin ja sen kanssa yhtäpitävän pohjoissuomalaisen *nivan* merkityksestä. Laatokan Karjalan *niva* merkitsee paitsi ojaa (ilmeisesti puroa) myös alavaa maata, vesiperäistä luhtaa, jopa suota. Samoin näkyvät sikäläiset *niva*-nimet liittyvän osaksi samanlaisiin kohteisiin kuin *neva*-nimet (vrt. mts. 388—). *Nivan* vaikutusta aivan ilmeisesti on se, että *neva* selitetään joeksi sellaisessakin tapauksessa, jota Liperin tieto kuvaa: »Jonkimmoisessa nevassa ne [lehmät] ryppööt» (Pertti Hallikainen 1959). Kyseessä on nähtävästi ollut heinikkoinen, vähävetinen puron uoma, jota on käytetty laitumena, siis likipitään samanlainen käyttö kuin viron *nõva*-sanalla.

Der Geländeterminus *neva*

VON TUOMO TUOMI

Das Substantiv *neva* hat im Finnischen über ein Dutzend verschiedene Bedeutungen. Die meisten von ihnen hängen eng mit Sumpf zusammen und bezeichnen entweder Sumpf im allgemeinen oder einen gewissen morastigen mit Gras bewachsenen Sumpf, der nicht trägt. Aus den Dialektgebieten nördlich des Ladoga gibt es einige Belege für die Bedeutung 'Fluss' und auch im Olonetzischen finden sich einige Belege, nach denen *neva* Fluss, See oder Meer bezeichnet. Das Verbreitungsgebiet des Wortes *neva* als Appellativ geht aus der Karte S. 225 hervor. In Westfinnland, wo *neva* Sumpf im allgemeinen bezeichnet, ist das Wort auch am gebräuchlichsten. Die Südgrenze des festen Verbreitungsgebietes ist das Wassersystem des Flusses Kokemäkjoki. Genau das gleiche Bild von der Verbreitung des Wortes *neva* ergeben die Frequenzberechnungen der Ortsnamen (S. 226). Zur beliebtesten Bezeichnung für Sumpf ist *neva* also in den mittelalter-

lichen Siedlungszentren von Satakunta geworden. Andererseits — allerdings sehr viel seltener — ist *neva* in der Bedeutung 'feuchter, mit Gras bestandener Sumpf' auch in Ostfinnland anzutreffen, wohin es nicht von den Siedlungsgebieten Satakuntas aus gelangt sein kann. Ausserdem zeigt das Auftreten des Substantivs *neva* in ostfinnischen Ortsnamen, dass das Wort schon von alters her in diesen Dialekten heimisch ist. Die meisten ostfinnischen Namen mit dem Substantiv *neva* bezeichnen Seen, Teiche, bewachsene Buchten und Küsten mit weichem Boden und Sümpfe, die nicht tragen. Da die wepsischen und estnischen Lautensprechungen (die wepsische ist allerdings unsicher), die Bedeutung 'feuchte, morastige Wiese oder 'weiches mit Gras bewachsenes wenig Wasser führendes Flussbett' haben, muss man als wahrscheinlich ansehen, dass die Ausgangsbedeutung von *neva* in diese Richtung weist. Aufgrund dessen lässt sich dann die Ent-

wicklung 'morastiges, mit Gras bestandenes Land' > 'Sumpf' des Satakunta-Gebiets im Mittelalter erklären. In den niedrigen von vielen Flüssen durchzogenen Gebieten Westfinnlands entstehen leicht Überschwemmungen, und auch heute noch sind die sumpfigen, mit Gras bewachsenen *neva*-Wiesen an den Flussufern für diese Gebiete charakteristisch. Früher, ehe sie zu Wiesen geworden sind, waren sie so häufig, dass das Appellativ *neva* dann allgemein auf alle morastigen Böden übertragen wurde. Das Wort *neva* des Olonetzischen 'Fluss, See und Meer' kann auf den Einfluss der Bezeichnungen für den La-

doga und die Neva zurückgehen, aber zum Teil vielleicht auch darauf, dass die Worte *neva* aus den Besiedlungszentren der Ufer des Ladogas und das aus dem Lappischen stammende *niva* mit der Bedeutung 'Strom, kleiner Wasserfall' vermischt worden sind. Nördlich des Ladoga trifft man *niva* in der Bedeutung 'feuchtes, mit Gras bewachsenes Land, kleiner Fluss', aber auch 'Sumpf' an. Sehr viele Namen mit dem Substantiv *niva* sind mit Flüssen, bewachsenen Buchten oder sogar Sümpfen verbunden, wie auch die Namen mit *neva*.